
Wijziging van de Wet op de ondernemingsraden ter uitvoering van Richtlijn nr. 2002/14/EG

Inleiding

Medezeggenschap van werknemers blijft een aandachtspunt voor de Europese wetgever. Zo is de toekomstige rol van werknemers bij de Europese vennootschap vastgelegd in Richtlijn nr. 2001/86/EG, die in Nederland inmiddels heeft geresulteerd in het wetsvoorstel rol werknemers bij de Europese vennootschap.¹ Het wetgevingstraject hiervoor is in volle gang gezet. Op uiterlijk 8 oktober 2004 dient de uitvoering hiervan te zijn geïmplementeerd. Daarnaast zijn er in Nederland op korte termijn nog andere wijzigingen op het gebied van medezeggenschap als gevolg van Europese wetgeving te verwachten. Op 9 december 2003 is het wetsvoorstel (hierna: het Wetsvoorstel) tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden (WOR) ter uitvoering van Richtlijn nr. 2002/14/EG tot vaststelling van een algemeen kader betreffende de informatie en raadpleging van de werknemers in de Europese Gemeenschap (hierna: de Richtlijn) ingediend bij de Tweede Kamer.² De Richtlijn is bedoeld om te voorzien in mogelijke tekortkomingen op het gebied van informatie en raadpleging van werknemers op nationaal en communautair niveau. In dit verband regelt de Richtlijn de volgende minimumvoorschriften voor ondernemingen met ten minste vijftig werknemers dan wel voor vestigingen met ten minste twintig werknemers:

- recht op informatie over de recente en te verwachten ontwikkelingen van de activiteiten en de economische situatie van de onderneming of vestiging;
- recht op informatie en raadpleging over de situatie, de structuur en de te verwachten ontwikkeling van de werkgelegenheid en te nemen maatregelen in dit verband binnen de onderneming of vestiging;
- recht op informatie en raadpleging over beslissingen die in wezenlijke veranderingen zullen resulteren voor de arbeidsorganisatie en arbeidsovereenkomsten met de werknemers binnen de onderneming of vestiging, waaronder begrepen beslissingen die vallen onder het bereik van de richtlijnen inzake overgang van onderneming en collectief ontslag.

Al deze minimumvoorschriften dienen op grond van de Richtlijn in acht te worden genomen op een zodanig tijdstip, dat de betreffende werknemersvertegenwoordiging voldoende tijd heeft om de betreffende informatie, alsmede de raadpleging hierover voor te bereiden.

Gelet op de inhoud van deze minimumvoorschriften zal voor Nederlandse juristen duidelijk zijn dat in het kader van de implementatie van de Richtlijn in Nederland slechts een beperkt aantal aanvullingen noodzakelijk is. Het recht op informatie en raadpleging van werknemers is in Nederland immers al zeer uitgebreid geregeld in de WOR en de Wet op de Europese ondernemingsraden (WEOR). De ondernemingsraad (OR) ontleent aan de WOR diverse informatie- en raadplegingsrechten, zoals het adviesrecht (art. 25 WOR), het instemmingsrecht (art. 27 WOR), het recht op algemene informatie (art. 31 WOR) en het recht op financiële en sociale informatie (art. 31a en 31b WOR). In de memorie van toelichting wordt in dit verband gesteld dat de WOR de OR veel meer bevoegdheden toekent dan de Richtlijn voorschrijft. Het Wetsvoorstel ziet dan ook toe op de volgende wijzigingen in artikel 5 en 20 WOR (ik handhaaf daarbij de volgorde zoals die in het Wetsvoorstel wordt gehanteerd).

Onderdeel A

Dit onderdeel voorziet in een wijziging van artikel 5, waarin de ontheffing van de verplichtingen tot het instellen van een ondernemingsraad is geregeld. Op grond van het huidige artikel kan de Sociaal-Economische Raad (SER) uitsluitend op grond van bijzondere omstandigheden op verzoek van de ondernemer een dergelijke ontheffing verlenen. In de praktijk blijkt dat een ontheffing niet snel door de SER wordt verleend. Zo oordeelde de SER dat het gebrek aan belangstelling van werknemers voor het instellen van een OR niet kan worden opgevat als een grond voor ontheffing in de zin van artikel 5 WOR.³ Wel werd een beroep op een vermindering van het aantal werknemers binnen afzienbare tijd als een grond voor ontheffing aangemerkt.⁴

1. Zie A.W. Schipper in dit nummer van V&O.
2. Kamerstukken II 2003/04, 29 364, nr. 1-2.

3. SER 21 september 1990, ROR 1991, 2.
4. SER 21 december 1990, ROR 1991, 4.

De Richtlijn voorziet echter niet in een dergelijke ontheffingsmogelijkheid. Dit is de reden waarom lid 1 van artikel 5 in het Wetsvoorstel is aangevuld met de voorwaarde dat de SER uitsluitend ontheffing kan verlenen indien in de betreffende onderneming tevens is voldaan aan een niveau van informatie en raadpleging, dat voldoet aan de minimumvoorschriften van de Richtlijn. Daarnaast worden vier nieuwe leden aan artikel 5 toegevoegd, waarin het toetsingskader van de SER is uitgewerkt voor wat betreft de beoordeling of en in hoeverre is voldaan aan de normen van de Richtlijn. Deze vier leden bevatten respectievelijk (1) definities van de begrippen informatie en raadpleging, (2) de onderwerpen waarover informatie en raadpleging dient te geschieden, (3) procedurevoorschriften voor het informatierecht en (4) procedurevoorschriften voor het raadplegingsrecht. In de memorie van toelichting wordt opgemerkt dat, gelet op de terughoudendheid van de SER bij het verlenen van ontheffingen zoals die onder de huidige WOR in acht wordt genomen, dit naar verwachting niet zal leiden tot een toename van ontheffingen onder de gewijzigde WOR.⁵

Onderdeel B

Dit onderdeel voorziet in een wijziging van artikel 20, waarin de geheimhoudingsplicht voor leden van de OR en zijn commissies, alsmede op grond van de WOR geraadpleegde deskundigen is geregeld. Lid 1 van dit artikel onderscheidt drie categorieën gegevens die onder deze geheimhoudingsplicht vallen, te weten (1) zaken- en bedrijfsgeheimen, zoals investeringsplannen en productiemethoden, (2) informatie ten aanzien waarvan de ondernemer, de OR of de commissie geheimhouding heeft opgelegd, en (3) gegevens waarvan de leden van de OR, de commissie of een deskundige het vertrouwelijke karakter hebben moeten begrijpen. In de praktijk wordt een geheimhoudingsplicht bijvoorbeeld opgelegd in het kader van een voorgenomen reorganisatie waarvoor advies op grond van artikel 25 WOR aan de OR is gevraagd. Artikel 20 voorziet niet in een specifieke beroepsmogelijkheid voor de OR tegen een besluit van de ondernemer waarbij opheffing van de geheimhoudingsplicht wordt geweigerd. De Richtlijn legt echter een verplichting op aan de lidstaten om zorg te dragen voor een dergelijke beroepsmogelijkheid. Het gaat dan om de situatie waarin een ondernemer geheimhouding oplegt dan wel weigert om informatie te verstrekken. In het Wetsvoorstel is daarom een nieuw zevende lid aan artikel 20 toegevoegd, waarbij in een beroepsmogelijkheid bij de kantonrechter is voorzien. Het criterium dat daarbij door de kantonrechter dient te worden gehanteerd bij de beoordeling van een dergelijk beroep, is *of de ondernemer in redelijkheid bij afweging van de belangen niet tot geheimhouding had mogen besluiten*. Uit de memorie van toelichting blijkt dat met deze formulering vanuit het oogpunt van consistentie aansluiting is gezocht bij het criterium dat door de rechter dient te worden gehanteerd in de beroepsprocedure van artikel 26 lid 4 WOR.

5. Kamerstukken II 2003/04, 29 364, nr. 3, p. 7.

Opmerkelijk is dat niet alleen de OR zelf, maar ook individuele leden van de OR, zijn secretaris of een van zijn commissies alsmede een op grond van de WOR geraadpleegde deskundige de kantonrechter kunnen verzoeken om de geheimhouding op te heffen. De memorie van toelichting vermeldt in dit verband dat het wenselijk wordt geacht de bevoegdheid ook aan individuele leden toe te kennen, omdat op deze wijze een oplossing wordt geboden in de situatie dat geen overeenstemming binnen de OR bestaat over het al dan niet verzoeken om opheffing van de geheimhoudingsplicht. Over de reden waarom deze bevoegdheid ook aan een op grond van de WOR geraadpleegde deskundige is toegekend, wordt in de memorie van toelichting niet gerept. Niet duidelijk wordt aan welke situatie bij het toekennen van deze bevoegdheid is gedacht, en het is bovendien onduidelijk welk belang hiermee nu wordt gediend. Voorts is, afgezien van de vraag of wenselijk is dat anderen dan de OR een dergelijke bevoegdheid krijgen, ook nog maar de vraag of het wenselijk is dat *individuele* leden van de OR deze zullen hebben. In de praktijk zal dit er immers toe leiden dat, zelfs ingeval de meerderheid van de OR de opgelegde geheimhouding goedkeurt, een individueel lid nog steeds om opheffing bij de kantonrechter kan verzoeken. Het ligt overigens voor de hand dat de kantonrechter bij beoordeling van het verzoek rekening houdt met het feit dat de meerderheid tegen ontheffing is.

Uit het Verslag van de Vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid d.d. 28 januari 2004 blijkt dat ten aanzien van deze wijziging kritische vragen zijn gesteld.⁶ In dit verband is er onder meer op gewezen dat de wijziging tot een ongewenste belasting van de rechtspraak zou kunnen leiden en dat deze wijziging bovendien verder gaat dan de minimumvoorschriften van de Richtlijn (deze schrijven slechts voor dat de lidstaten moeten voorzien in een administratieve of gerechtelijke beroepsmogelijkheid tegen een besluit van de ondernemer, waarbij opheffing van de geheimhoudingsplicht is geweigerd zonder daarbij de bevoegdheid aan individuele leden te verstrekken: voornoemde invulling die thans in het Wetsvoorstel wordt gegeven, gaat dus in dit opzicht verder). Het is dus nog maar de vraag of de huidige formulering in het Wetsvoorstel ten aanzien van de geheimhouding zal worden gehandhaafd.

De Richtlijn dient op uiterlijk 23 maart 2005 in de nationale wetgeving te zijn geregeld. Gezien het kleine aantal wijzigingen is de verwachting dat het Wetsvoorstel medio dit jaar in werking zal treden. Uiterlijk op 23 maart 2007 zal de Commissie de toepassing van de Richtlijn in de verschillende lidstaten toetsen.

Mr. drs. A.M. Helstone
Stibbe

6. Kamerstukken II 2003/04, 29 364, nr. 4.